

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ Γ ΕΝΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Κείμενο Ι

Πολιτισμός και τεχνολογία

Ο τρόπος με τον οποίο ο πολιτισμός και η τεχνολογία συνδέονται, είναι ένα συνηθισμένο θέμα όχι μόνο σε εκθέσεις ιδεών στα σχολεία μας αλλά και σε καθημερινές συζητήσεις ειδικών και μη. Ένα ενδιαφέρον ερώτημα είναι αν και σε ποια έκταση ο πολιτισμός και η τεχνολογία αποτελούν ανταγωνιστικές τάσεις και συγκεκριμένα αν η ανάπτυξη της τεχνολογίας απειλεί την επιθυμητή εξέλιξη και ανάπτυξη του πολιτισμού.

Ένα μεγάλο μέρος της εξέτασης και του συμπεράσματος εξαρτάται από τους ορισμούς που υιοθετούνται. Ας δεχθούμε ότι ο πολιτισμός ορίζεται ως το σύνολο των ιδεών, ενεργειών και επιτευγμάτων που μια κοινωνία έχει αναπτύξει και επιτύχει με σκοπό την ευημερία των μελών της. Η ανάπτυξη της ιατρικής και των φαρμάκων, η σύνθεση και δημοσίευση ενός ποιήματος, μια έκθεση ζωγραφικής, μια καλή συνταγή μαγειρικής και η παραγωγή ενός νέου κρασιού είναι παραδείγματα στοιχείων του πολιτισμού.

Ας δεχθούμε ακόμη ότι η τεχνολογία ορίζεται ως το σύνολο των μεθόδων τις οποίες οι άνθρωποι χρησιμοποιούν για να πετύχουν τους σκοπούς τους και να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Το μαχαίρι, με το οποίο κόβουμε το ψωμί, το τηλέφωνο, με το οποίο επικοινωνούμε εξ αποστάσεως, το ηλεκτρικό φως, με το οποίο φωτίζουμε το θέατρο, το πιεστήριο, με το οποίο τυπώνουμε τα βιβλία, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, με τον οποίο κάνουμε αριθμητικές πράξεις και το όπλο, με το οποίο σκοτώνουμε, είναι παραδείγματα των στοιχείων της τεχνολογίας.

Αν οι ορισμοί αυτοί είναι σωστοί, είναι φανερό ότι η τεχνολογία είναι μέρος του πολιτισμού μιας κοινωνίας και υπό μίαν έννοια ορίζει και τον βαθμό ανάπτυξης της. Παλαιότερα οι άνθρωποι επικοινωνούσαν με σύννεφα καπνού, με περιστέρια ή με τη λάμψη της ασπίδας. Σήμερα επικοινωνούν με ταχυδρομείο, με fax, με σταθερό και κινητό τηλέφωνο, με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και φυσικά μπορούν να χρησιμοποιήσουν τους παλιούς τρόπους, αν θέλουν. Αυτό θεωρείται και είναι, πιστεύω, ανάπτυξη. Φαίνεται λοιπόν πως είναι αντιφατικό να υποστηρίζει κανείς ότι η τεχνολογία είναι ανταγωνιστική του πολιτισμού ενώ αποτελεί μέρος αυτού.

Ωστόσο υπάρχει κάποια βάση στο επιχείρημα αυτό. Πολλοί φοβούνται ότι η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχει διαστάσεις και μορφές που απειλούν τον πολιτισμό. Το προφανές παράδειγμα είναι αυτό των πυρηνικών όπλων, που μπορούν να καταστρέψουν και την ανθρωπότητα και τον πολιτισμό της. Βέβαια τα τεχνολογικά μέσα ήταν πάντοτε στη διάθεση όσων ήθελαν να τα χρησιμοποιήσουν για το κακό. Με το μαχαίρι μπορείς να κόψεις ψωμί, μπορείς όμως να κόψεις και τον λαιμό κάποιου ανθρώπου. Υπάρχει βέβαια διαφορά, διότι με το μαχαίρι δεν μπορείς να σκοτώσεις πολλούς, ενώ με τη σύγχρονη τεχνολογία μπορείς να καταστρέψεις τα πάντα. Αυτή η τρομακτική δυνατότητα είναι εκείνη που δημιουργεί τα ερωτηματικά για το μέλλον της ανθρωπότητας και του πολιτισμού.

Νομίζω ότι είναι λάθος η εύλογη αυτή ανησυχία να διατυπώνεται ως κριτική και επιχείρημα κατά της τεχνολογίας. Είναι λάθος για έναν απλούστατο λόγο: η τεχνολογία δεν έχει βούληση. Η τεχνολογία ανακαλύπτεται και χρησιμοποιείται από τους ανθρώπους· αυτοί έχουν βούληση και συνεπώς ευθύνη για το τι παράγουν και πώς το χρησιμοποιούν. Αν κάτι πρέπει να μας φοβίζει, αυτό είναι η φύση και η βούληση των ανθρώπων. Πρέπει ταυτόχρονα να θυμόμαστε ότι τίποτε στον κόσμο δεν εξασφαλίζει την επιβίωση του ανθρωπίνου είδους. Η επιβίωση και η ευημερία μας είναι αποκλειστικά και μόνο δική μας υπόθεση.

Θεόδωρος Π. Λιανός [ΤΟ ΒΗΜΑ, 18-06-2000]

Κείμενο II

Τεχνικός πολιτισμός και ποιότητα ζωής

Ο άνθρωπος στις μέρες μας από κύριος έχει καταντήσει δούλος των δημιουργημάτων του. Η μηχανή τον έχει κυριολεκτικά αιχμαλωτίσει. Και τα αποτελέσματα γίνονται όλο και πιο φανερά: Ο κίνδυνος να μεταβληθεί ο πλανήτης μας, σε περίπτωση νέου πολέμου, σ' ένα απέραντο νεκροταφείο κάτω από ένα ατελείωτο όγκο ερειπίων δεν είναι καθόλου απίθανος. Εν τω μεταξύ η μόλυνση του περιβάλλοντος παίρνει διαστάσεις αυτόχρημα επικίνδυνες. Διαταράσσεται με αυξανόμενο διαρκώς ρυθμό η οικολογική ισορροπία τόσο στη στεριά όσο και στη θάλασσα. Ένα μεγάλο μέρος της ανθρωπότητας εξακολουθεί να λιμοκτονεί παρά την αφθονία των υλικών αγαθών στις προηγμένες χώρες. Το άγχος γίνεται το μονιμότερο ψυχικό κλίμα του ανθρώπου. Και αναρωτιέται κανένας: Πού οφείλεται η κατάσταση αυτή;

Η απάντηση για όποιον έχει τη δύναμη να βλέπει καθαρά και απροκάλυπτα δεν είναι «δύσκολη». Το άνοιγμα της ψαλίδας ανάμεσα στον τεχνικό και τον πνευματικό πολιτισμό έχει διευρυνθεί πολύ –και συνεχώς διευρύνεται περισσότερο. Ενώ ο τεχνικός πολιτισμός τρέχει ασταμάτητος προς τα εμπρός, ο πνευματικός μένει στάσιμος, αν δεν υποχωρεί κιόλας. Απόδειξη η ηθική κρίση που μαστίζει τις συνειδήσεις αλλά και τις κοινωνίες του καιρού μας. Οι πνευματικές αξίες του αληθινού, του ωραίου, του αγίου δεν καλλιεργούνται με την ένταση που επιβάλλει η τόσο προχωρημένη τεχνολογία μας, ώστε να επέλθει κάποια εξισορρόπηση. Ο άνθρωπος σήμερα θηρεύει με επιμονή «το παραχρήμα», το άμεσα χρήσιμο. Έτσι, όμως, παύει πια να ακούγεται η φωνή της αιωνιότητας. Ωστόσο, η μόνη και αδιατίμητη περιουσία του είναι πάντα ένας σπόρος ακριβώς αυτής της αιωνιότητας που είναι ριγμένος μέσα του και που τόσο τον έχει περιφρονήσει.

Καιρός για μια στροφή λοιπόν, ώστε να καταστεί δυνατή η υπερνίκηση των αντιφάσεων της εποχής μας. Φυσικά η στροφή αυτή δε σημαίνει επιπόλαια περιφρόνηση ή συγκράτηση του τεχνικού πολιτισμού, μια συγκράτηση που ούτε εφικτή, ούτε σκόπιμη είναι. Τη λύση στο πρόβλημα θα μπορούσε να τη δώσει μόνο η σωστή ιεράρχηση στις διάφορες πολιτιστικές αξίες. Ο πνευματικός πολιτισμός πρέπει να αποτελέσει το θεμέλιο του τεχνικού πολιτισμού. Έτσι ο άνθρωπος θα ξαναγίνει κύριος της μηχανής και γενικότερα των τεχνικών του επιτευγμάτων. Η επιστήμη θα ξαναβρεί τον αρχικό και

κύριο σκοπό της, που είναι η ανεύρεση του αληθινού και όχι του απλώς ωφέλιμου. Θα ξανανθίσει η εμπιστοσύνη στον άνθρωπο και η πρώτη ρίζα της, η πίστη στο Θεό, με αποτέλεσμα να ξεπεραστούν οι φοβίες, το άγχος και η ανασφάλεια του σημερινού ανθρώπου. Ο πνευματικός πολιτισμός στην ουσία του είναι βέβαια ένα ζωντανό βίωμα και για τούτο δεν καλλιεργείται εύκολα. Απαιτείται αγώνας. Στο σημείο όμως που έχουμε φτάσει αξίζει να γίνει ένα τέτοιο αγώνισμα: Είναι ζήτημα ζωής ή θανάτου.

I. Α. Νικολαΐδης

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙΙ

Βασίλης Παπαθεοδώρου, *Χνότα στο τζάμι*

Εισαγωγικό σημείωμα

Ο Βασίλης Παπαθεοδώρου είναι συγγραφέας παιδικών και νεανικών βιβλίων. Το κείμενο προέρχεται από το μυθιστόρημά του *Χνότα στο τζάμι* (2009), που ανήκει στη κατηγορία της επιστημονικής φαντασίας. Η ιστορία εκτυλίσσεται σε μια πανικόβλητη πόλη, που ζει και κινείται υπό την απειλή τρομοκρατικών χτυπημάτων, στην οποία οι πάντες και τα πάντα παρακολουθούνται από τις Αρχές με κάμερες και στην οποία η πραγματικότητα αρκετά συχνά δεν είναι αυτή που δείχνει.

Ο Νικ με του Μάθιους πέρναγαν από διαδρόμους που ο πρώτος δεν είχε ξαναδεί ούτε είχε ακούσει για αυτούς. Ήταν σαν να συναντούσε μια καινούρια εταιρία. Υπάλληλοι άψογα ντυμένοι, αγέλαστοι και σοβαροί, προσπερνούσαν χωρίς να χαιρετιούνται ή να μιλάνε μεταξύ τους. Κατόπιν κλείνονταν στα γραφεία τους, πίσω από πόρτες που δεν έκαναν θόρυβο και άνοιγαν με μαγνητική κάρτα και με το δακτυλικό αποτύπωμα.

Ένωσε ένα σφίξιμο στο στομάχι του, καθώς καταλάβαινε ότι η καινούρια του θέση δε θα είχε καμία σχέση με την παλιά, ότι τώρα θα έκανε κάτι πολύ πιο υπεύθυνο και εμπιστευτικό. Αυτό άλλωστε ήταν και το πρώτο πράγμα που τόνισε ο Μάθιους όταν μπήκαν στον προθάλαμο του καινούριου γραφείου.

«Λέξη σε κανέναν για το τι γίνεται στον όροφο και για τα καινούρια σου καθήκοντα. Ούτε στη γυναίκα σου».

Ο Νικ έγνεψε καταφατικά. «Μάλιστα», απάντησε. Άλλωστε δε θα του ήταν καθόλου δύσκολο να ακολουθήσει αυτό τον κανόνα, καθώς τα λόγια του ήταν γενικά πολύ μετρημένα.

Ο κύριος Μάθιους γύρισε έναν διακόπτη στη θέση «Εκπαίδευση» και οι κάμερες του προθάλαμου στράφηκαν πάνω τους.

«Άσπρο, κίτρινο, πορτοκαλί, πράσινο, μπλε, κόκκινο, κατά σειρά σοβαρότητας», άρχισε να λέει ο Μάθιους κοφτά. «Κατά πόσο επικίνδυνες είναι οι συνομιλίες. Άσπρο, έχουνε μόνο τα μωρά που δε μιλάνε. Τα νήπια κίτρινο, κ.λπ. [...] Υπάλληλοι εδώ στο πορτοκαλί.

Ανήμποροι γέροι στο κίτρινο. Φοιτητές και εργαζόμενοι κάτω από συγκεκριμένο εισόδημα στο πράσινο. Όλοι οι ξένοι στο μπλε.»

«Ύστερα από χθες;», ρώτησε ο Νικ.

«Κόκκινο», απάντησε μονολεκτικά ο Μάθιους.

[...]

Από ό, τι καταλάβαινε, αρχικά θα είχε αρμοδιότητα για τον κίτρινο συναγερμό. Αυτό δε φαινόταν ιδιαίτερα δύσκολο, καθώς εκεί υπάγονταν κυρίως τα μικρά παιδιά και οι πολύ γέροι. «Ίσως και οι τρελοί», σκέφτηκε και χαμογέλασε, καθώς από μικρό και από τρελό μαθαίνεις την αλήθεια. Κι ο Νικ έπρεπε να προσέχει ποια ήταν η αλήθεια. Είχε ένα αρχείο με ύποπτες λέξεις, όπως «κόβω», «ψαλίδι», «μαχαίρι» και ένα σωρό άλλες, οι οποίες περιοδικά εμπλουτίζονταν με νέες. Η «σοκολάτα» είχε προστεθεί τελευταία και μόνο σε συνδυασμό με ενεργητικό ρήμα, γιατί τότε σήμαινε άνθρωπο σκούρου χρώματος. Τα «γεμιστά μπισκότα» ήταν πάλι ύποπτα, γιατί ενδεχόταν να υπονοούν τη λέξη «βόμβα». Βέβαια, επειδή αυτές οι λέξεις λέγονταν κυρίως από παιδιά και συνέχεια, δεν είχαν το χαρακτήρα του κατεπείγοντος. Μπορούσε να επεξεργαστεί τις συνομιλίες και ύστερα από μέρες αλλά αν το πράγμα έπαιρνε μια τροπή που μπορούσε να θεωρηθεί ύποπτη, τότε πάταγε το κουμπί και στην τηλεφωνική γραμμή παρενέβαινε μια φωνή που προειδοποιούσε για τις λέξεις που χρησιμοποιούνταν και για το πόσους βαθμούς μείον μπορούσαν να κοστίσουν. Κάτι παρόμοιο συνέβαινε και με τα mails.

Ο Νικ δε μπορούσε να μη θαυμάσει τις κονσόλες και τις οθόνες που βρίσκονταν μπροστά του. Παρόμοιες είχε και ο Τζορτζ, όπως και οι άλλοι συνάδελφοι που δούλευαν σε αυτό το γραφείο. Όπως θα μάθαινε αργότερα ο Νικ, όλος ο όροφος ασχολούνταν με το ίδιο αντικείμενο, αλλά καταμερισμένο σε διαφορετικές περιοχές. Φωτάκια και ραβδογράμματα τρεμόπαιζαν και αναβόσβηναν μπροστά του. Υπήρχαν φίλτρα φωνών, που ταυτοποιούσαν αμέσως το πρόσωπο, φίλτρα διαχωρισμού εξωτερικών, παρασιτικών ήχων, φίλτρα ηλικιών καθώς και φίλτρα συναισθημάτων, που έδειχναν αν κάποιος την ώρα που μιλούσε ήταν χαρούμενος ή νευριασμένος, άρρωστος ή μόλις είχε ξυπνήσει. Και όλα αυτά χάρη στις κάμερες που βρίσκονταν παντού στην πόλη και που κατέγραφαν όλους τους ήχους εδώ και τόσα χρόνια.

[...]

Ο Νικ κάθισε πιο αναπαυτικά στην καρέκλα του και ευτυχισμένος άρχισε να ασχολείται με τα αρχεία και τα συστήματα. Και θα ένιωθε όντως την πραγματική ευτυχία και καταξίωση μέχρι τέλους, αν δεν ανακάλυπτε τυχαία, ύστερα από κάμποση ώρα, κάτι που στην κυριολεξία τον συντάραξε.

Οι επικοινωνίες της οικογένειας του είχαν περάσει από το πορτοκαλί στο πράσινο χρώμα. Και αυτό είχε γίνει μόλις πριν από κάποιες ώρες!!!

Βασίλης Παπαθεοδώρου, Χνότα στο τζάμι, εκδ. Κέδρος, 2007, σελ. 61-62 και 73-77

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

A. « Αν οι ορισμοί αυτοί είναι σωστοί ... δική μας υπόθεση». Να πυκνώσετε το απόσπασμα του **κειμένου I** σε ένα δικό σας κείμενο 60-70 λέξεων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1^ο

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιο σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση συμφωνεί με το περιεχόμενο του **Κειμένου I**, και τη λέξη **Λάθος**, αν δε συμφωνεί. Να παραθέσετε για τις λανθασμένες προτάσεις χωρία του κειμένου που αιτιολογούν τον χαρακτηρισμό σας.

- α. Η τεχνολογία είναι εχθρός του πολιτισμού
- β. Η ανάπτυξη του πολιτισμού είναι ανεξάρτητη από την εξέλιξη της τεχνολογίας
- γ. Οι δυνατότητες της σύγχρονης τεχνολογίας προκαλούν δικαιολογημένα ανησυχία
- δ. Η τεχνολογία ευθύνεται για τις επιπτώσεις των εφαρμογών της
- ε. Το ερώτημα που διερευνάται στο άρθρο είναι οι επιπτώσεις της τεχνολογίας στον άνθρωπο

Μονάδες 10

Ερώτημα 2^ο

Ποια αποδεικτικά στοιχεία χρησιμοποιεί ο συγγραφέας του **κειμένου I** προκειμένου να στηρίξει την άποψή του ότι η τεχνολογία δεν αποτελεί κίνδυνο για τον πολιτισμό;

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο

α) Ποια λειτουργία της γλώσσας διακρίνετε στα **κείμενα I** και **II**; Αιτιολογήστε τη συγκεκριμένη επιλογή του συντάκτη, λαμβάνοντας υπόψη την επικοινωνιακή περίσταση. (Μονάδες 5)

β) Σε ορισμένα σημεία του **Κειμένου I** ο αρθρογράφος υιοθετεί μετριοπαθές ύφος. Να εντοπίσετε ένα σημείο και να εξηγήσετε ποια σκοπιμότητα εξυπηρετεί η υιοθέτηση αυτή. (Μονάδες 5)

Μονάδες 10

Ερώτημα 4^ο

α) **κείμενο I**: «Ένα ενδιαφέρον ερώτημα είναι αν και σε ποια έκταση ο πολιτισμός και η τεχνολογία αποτελούν ανταγωνιστικές τάσεις και συγκεκριμένα αν η ανάπτυξη της τεχνολογίας απειλεί την επιθυμητή εξέλιξη και ανάπτυξη του πολιτισμού».

Ο συντάκτης χρησιμοποιεί τον πλάγιο λόγο. Μετατρέψτε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο. Αποτιμήστε την αλλαγή στο ύφος. (Μονάδες 5)

β) **κείμενο II:** «Το άνοιγμα της ψαλίδας ανάμεσα στον τεχνικό και τον πνευματικό πολιτισμό έχει διευρυνθεί πολύ –και συνεχώς διευρύνεται περισσότερο. Ενώ ο τεχνικός πολιτισμός τρέχει ασταμάτητος προς τα εμπρός, ο πνευματικός μένει στάσιμος, αν δεν υποχωρεί κιόλας. Απόδειξη η ηθική κρίση που μαστιρίζει τις συνειδήσεις αλλά και τις κοινωνίες του καιρού μας. Οι πνευματικές αξίες του αληθινού, του ωραίου, του αγίου δεν καλλιεργούνται με την ένταση που επιβάλλει η τόσο προχωρημένη τεχνολογία μας, ώστε να επέλθει κάποια εξισορρόπηση. Ο άνθρωπος σήμερα θηρεύει με επιμονή «το παραχρήμα», το άμεσα χρήσιμο..»

Να ξαναγράψετε το παραπάνω απόσπασμα, αντικαθιστώντας καθεμία από τις υπογραμμισμένες λέξεις με μία συνώνυμη, ώστε το ύφος να γίνει λιγότερο δοκιμακό και περισσότερο καθημερινό και απλό.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Στον ελεγχόμενο από την τεχνολογία κόσμο του **Κειμένου III**, αθώες λέξεις θεωρούνται ύποπτες, ενώ παρακολουθούνται ακόμη και μικρά παιδιά ή πολύ γέροι και αποδίδονται αρνητικού πόντοι σε κάθε γλωσσικό «παραπτώμα». Να χαρακτηρίσετε τον τύπο της κοινωνίας που περιγράφεται στο κείμενο. Πιστεύετε ότι το περιεχόμενο του αποσπάσματος μπορεί να είναι προφητικό, μια εικόνα της μελλοντικής κοινωνίας; (100-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Σύμφωνα με τον Θ. Λιανό (**Κείμενο I**), δεν πρέπει να μας φοβίζει η τεχνολογία αλλά η «φύση και η βούληση των ανθρώπων» που τη χρησιμοποιούν. Σε ένα κείμενο 350 λέξεων να διατυπώσετε τις απόψεις σας για αυτή τη θέση και να παρουσιάσετε τρόπους/ προτάσεις ώστε η τεχνολογική εξέλιξη να υπηρετεί τον άνθρωπο. Το κείμενό σας θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου.

Μονάδες 30